

Hagyományos közösségekből közművelődési közösségekbe
– A bukovinai székelyek identitásának megőrzése közművelődési keretek
között –

Készítette:
Diriczi Zoltán
Kulturális mediáció szakos hallgató

Témavezető:
Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna
egyetemi docens

Győr, 2021

TARTALOM

1. BEVEZETÉS	3
2. A SZÉKELY EXODUS – A BUKOVINAI SZÉKELYEK RÖVID TÖRTÉNETE	4
2.1 Siculicidium	4
2.2 Exodus.....	5
2.3 Bácskai évek.....	6
2.4 Magyarországon	7
3. A BUKOVINAI SZÉKELYEK HELYZETE A 20. ÉS 21. SZÁZADBAN	9
4. A BUKOVINAI SZÉKELYEK SZEREPE A MAI MAGYAR KÖZMŰVELŐDÉSBEN	12
4.1 Báticaszéki Székelyek Baráti Köre (Báticasék, Tolna megye)	12
4.2 Bonyhádvarasdi Székely Hagyományőrző Egyesület (Bonyhádvarasd, Tolna megye).....	14
4.3 Cikói Hagyományőrző Kör (Cikó, Tolna megye).....	14
4.4 Csátaljai Székelyek Baráti Köre (Csátalja, Bács-Kiskun megye)	15
4.5 Dombóvári Székely Kör (Dombóvár, Tolna megye)	15
4.6 Érdi Bukovinai Székely Népdalkör (Érd, Pest megye)	17
4.7 Garai Székelykör Egyesület (Gara, Bács-Kiskun megye).....	18
4.8 Hidas Néptánc és Hagyományőrző Egyesület (Hidas, Baranya megye).....	18
4.9 Hőgyészi Székely Kör (Hőgyész, Tolna megye)	19
4.10 Izményi Székely Népi Együttes (Izmény, Tolna megye).....	20
4.11 Kétyi Székely Hagyományőrző Egyesület (Kéty, Tolna megye).....	21
4.12 Sebestyén Ádám Székely Társulat (Kakasd, Tolna megye).....	22
4.13 Teveli Székely Kör (Tevel, Tolna megye)	23
4.14 Teveli Fiatalok Egyesülete (Tevel, Tolna megye)	23
4.15 Völgyesség Néptánc Egyesület Bonyhád (Bonyhád, Tolna megye)	23
5. ÖSSZEGZÉS ÉS KONKLÚZIÓ	25
7.1 „Elhaló” bukovinai székely egyesületek	25
7.2 „Stagnáló” bukovinai székely egyesületek.....	26
7.3. „Fejlődő” bukovinai székely egyesületek	26
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	28
INTERNETES FORRÁSOK	29
TÖRVÉNYI HIVATKOZÁSOK.....	29
INTERJÚALANYOK.....	30
MELLÉKLETEK.....	31
1. A bukovinai székelyek vándorlása	31
2. A radóci (Bukovina, Románia) polgármester két nyelven kiadott hirdetménye	32

3.	Csobánolás az érdi bukovinai székelyeknél (1990-es évek)	33
4.	Első női szerepben a Szűzanya az érdi bukovinai székelyeknél	34
5.	Bukovinai női viselet és csobánolás a kakasdi bukovinai székelyeknél.....	35
6.	Adatlap a kutatáshoz	36

1. BEVEZETÉS

Elsőéves, levelezős kulturális mediáció szakos hallgatóként ismerkedtem meg behatóbban a bukovinai székelyekkel, Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna tanárnő *A magyarországi etnikumok kulturális helyzete és kihívásai* című tantárgyának keretében. Adta magát a téma, hiszen érdeklősként többször is találkoztam a bukovinai székelyekkel, hagyományőrzőként – népzeneesként – pedig sokukkal személyes kapcsolatba is kerültem. Ez a kapcsolat addig csak egymás hagyományainak tiszteletére és szeretetére szűkölt. Kutatás alatt – az ismeretek elmélyítése közben – sok kérdés vetődött fel bennem, amely a bukovinai székelység ügyét, mai létezésük támogatását közművelődési irányba terelte.

A második világháborút követő évektől kezdve az urbanizáció mai napig tartó és egyre fokozódó hatásait éljük át. A 20. század végére már teljesen megszűntek a hagyományos falusi közösségek Magyarországon. Ezeket a közösségeket sokáig nem váltotta fel semmi, egészen addig, amíg lehetőség nem nyílt a szabadidő hasznos eltöltésén keresztül megélni a valahová való tartozást.

A bukovinai székelyek több, mint két és fél évszázada vándorolnak, és ezen néprajzi csoport valószínűleg még ma sem ért kálváriájának utolsó állomására. A városiasodás és a belső migráció okán szétszórva élnek az országban és a nagyvilágban. Identitásukat hagyományőrző csoportjaikban élik meg. Összejöveteleiket általában valamely közösségi színtérben, művelődési házban, kulturális központban tartják. Ezek az intézmények az 1997. évi CXL. törvény 76 § (3) d) pontja szerint a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítására való tekintettel biztosítják az infrastrukturális háttérrel.

De vajon mely tevékenységek azok, amelyek segítenek a bukovinai székelyeknek megőrizni éntudatukat, identitásukat? Mik azok a jó gyakorlatok, amelyek folyamatosan életben tartják a lángot és amelyek jó példát mutathatnak más hazai nemzetiségnek, néprajzi csoportnak, vagy akár az összmagyarságnak szerte a világban? Hogyan viszonyul ehhez a közművelődés? Ezekre a kérdésekre keresem a választ dolgozatomban – az interjú és kérdőív módszerrel – olyan emberek segítségével¹, akik maguk is a bukovinai székelyekhez tartoznak és aktívan részt vesznek közösségük munkájában. Legyenek Érden, Bonyhád, Kakasdon, vagy bárhol az országban.

¹ Köszönet adatközlőimnek az értékes adatokért, információkért!

2. A SZÉKELY EXODUS – A BUKOVINAI SZÉKELYEK RÖVID TÖRTÉNETE

A Magyar Néprajzi Lexikon meghatározása szerint a bukovinai székelyek Bukovinában, az egykori osztrák koronatarományban lakott magyarok.² Ám helyrajzi meghatározás csupán másfél évszázadnyi ottlét eredménye. Kezdeti történetük a székelység történetével együtt értelmezhető.

A székely nép kiváltságos helyzetben volt a középkori és kora újkori Magyarországon, hiszen katonai, határvédelmi feladatokat láttak el. Ez azt jelentette, hogy a „vérükkel adóztak”, azaz adómentességet élveztek, tehát nemesi státuszban voltak. Akárhányszor úgy érezték, hogy csorbítani akarják kiváltságaikat, a székelység egységesen fellázadt és szót emelt magáért. Ahogy II. Ulászló magyar királyhoz írt levelükben írták: *„midőn Magyarország szent királyai felkértek bennünket, az ország oltalma érdekében minden egyes hadjáratukban és hadrakelésükben részt vettünk és elődeink vére bőven folyt a különböző országokban, úgymint Moldvában, Havasalföldön, Szerbiában, Törökországban, Horvátországban, Bulgáriában, és sok patak áradt meg vérüinktől, tagjainkból és csontjainkból pedig halmokat emeltek.”*³

2.1 Siculicidium

A madéfalvi veszedelemhez vezető út is azzal a problémával kezdődött, hogy Mária Terézia (1740-1780) osztrák császárnő és magyar királynő uralkodása alatt katonai átszervezések, ezzel együtt határezredek szervezése kezdődött meg. Adolf Buccov tábornok azt a feladatot kapta, hogy két román és három székely határezredet állítson fel a birodalom keleti határainak védelmére. Ez természetesen merőben másfajta, a hagyományoktól teljesen eltérő honvédelmi módszerek alkalmazását jelentette, amely már a székelyek ősi katonai hagyományait és egyben kiváltságainak megszűnését eredményezte volna. Sőt az adófizetés is további teherként jelenik meg.⁴ Buccov tábornokot időközben báró Siskovics József altábornagy váltotta fel, aki elődjénél erőszakosabban folytatta a szervezést.

A székelyek kiváltságaik védelme miatt ellenállást kezdtek. Madéfalvánál gyűltek össze 1764. januárjában, amely véres mészárlásba csapott át. 7-én hajnalban ugyanis báró Siskovics

² Magyar Néprajzi Lexikon I. kötet, A – E, főszerk.: Ortutay Gyula, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977., 384. p.

³ KORDÉ Zoltán [szerk.]: *A középkori székelység. Krónikák és oklevelek a középkori székelyekről*, Csíkszereda : Pro-Print, 2001., 38. p.

⁴ BALLÓ István: *Madéfalvi veszedelem*, Csíkszereda : Turul, 2014., 8. p.

altábornagy tűzparancsot adott a székelyek táborára. Hajnali 4 órakor dördültek fel az ágyúk.⁵
Az ágyútűzben kétszáz székely halt meg.⁶

2.2 Exodus

A mészárlás után megtorlások és erőszakos sorozások kezdődtek meg a bécsi udvar részéről, amelynek következménye lett, hogy sokan Moldvába menekültek Csík vármegyéből. A moldvai évek azonban rövidek voltak.

Lengyelország első felosztása (1772) után Bukovina a Habsburg Birodalom rész lett. Az uralkodó a terület benépesítésével kapcsolatban gróf Hadik András tábornokot bízta meg. A Moldvában élő székelyeket fokozatosan telepítik át a frissen szerzett területekre. Megalapítják Istensegíts (1776), Fogadjisten (1776), Hadikfalva (1785), Józseffalva (1785), Andrásfalva (1786) településeket és ezzel egyidőben kialakul a bukovinai székelység. Közben a császár 1784. augusztusában kegyelmet hirdetett azon Moldvába menekült székelyeknek, akik Bukovinába költöznek.⁷

Bukovina szeszélyes éghajlatú terület, ahol a telek is sokáig elhúzódnak. Termőföldjeik nehezen megművelhetőek, mindezek miatt gyéren lakott terület volt az új kolóniák megjelenéséig. A székelyek mellett zsidók, cigányok, görögök és örmény telepesek is érkeztek a területre. A rossz körülmények ellenére az öt székely település igen gyorsan túlnépesedett. A nem túl ideális légkör miatt 1882-től kezdve a bukovinai székelyek körében egyre komolyabb törekvések voltak arra, hogy Székelyföldre visszatelepüljenek.⁸ Emiatt több alkalommal utazott küldöttség a bécsi udvarba, de mindig elutasították kérélmüket.

Elkezdődik a kirajzások kora. Majd fél évszázad alatt először Erdélyben, majd fokozatosan az egész világban alakulnak bukovinai székely telepek. 1883-ban az Al-Dunánál (Hertelendyfalva, Sándoregyháza, Székelykeve), ahol kialakulnak az al-dunai székelyek, mint új néprajzi csoport. Majd ugyanebben az évben Arad vármegyében (Gyorok). Az elkövetkezendő években fokozatos erdélyi betelepülések következnek. Déva (1888-1910), Vajdahunyad (1892), Temes vármegye (Babrás), Kolozs vármegye (Vice), Beszterce-Naszód vármegye (Magyarnemegye) (1900), Marosludas (1905), Hunyad vármegye (Sztrigyszentgyörgy, Csernakeresztúr) (1910)

⁵ BALLÓ István: *Madéfalvi veszedelem*, Csíkszereda : Turul, 2014., 57. p.

⁶ SÁNTHA Alajos: *Bukovinai magyarok*, Kolozsvár, 1942., 15. p.

⁷ Uo.: 28. p.

⁸ Uo.: 86. p.

Az első világháború előtt 1905 és 1914 között Észak-Amerikában, Kanadában jönnek létre bukovinai székely telepek, mint Hapkins, Székelyföld, Máriavölgy, Hamilton, Regina, Punnichy, Eszterháza. 1924-ben Brazíliában Boldogasszonyfalva.

Az első világháború után és az azt lezáró Párizs környéki békék következtében Bukovina az új román nemzetállam része lett. Megszűnik a magyar nyelvű oktatás, elkezdődik a románosítás, majd szépen lassan a román szélsőjobbboldali mozgalom is felüti a fejét a Vaszgárda képében. Sok bukovinai székely menekül olyan helyekre, ahol tömbmagyarság él (Szatmár megye, Halmi). 1939-ben tűzvész is pusztított Józseffalván,⁹ ami sok kárt okozott az ottani közösségnek. Ekkora már a magyar kormány is napirendre tűzi a bukovinai székelyek ügyét.

2.3 Bácskai évek

1941. április 11-én a 3. magyar hadsereg – összhangban a német offenzívával – megkezdte a Délvidék visszafoglalását.

A Bukovinában sýnylődő székelyek érdekében a magyar kormány a román vezetéssel kezdett egyezkedni. Mivel a román kormány ragaszkodott ahhoz, hogy a Magyarországhoz nemrégiben visszacsatolt Észak-Erdélybe ne költöztessenek magyarokat – bízva abban, hogy a bécsi döntések csak ideiglenesek -, így a bácskai területekre esett a magyar vezetés választása.

Ahogy a radóci¹⁰ polgármester két nyelven kiadott hirdetménye fogalmaz: „*A belügyminiszter 1940. nov. 14-én 19437/40 A szám alatt kelt rendelete alapján a közönség tudomására hozzuk a következőket: minden magyar fajú személy jelentkezzen a közjegyzőségeken, vagy az illetékes járásbíróságokon 1941. febr. 28-ig és adjon nyilatkozatot, mely szerint a bécsi döntőbírószági határozatok alapján magyar állampolgárságra optál. A nyilatkozatot három példányban kell kiállítani.*

A nyilatkozatok két példányával az optáns az illetékes helyeken – falun szolgabírószág, városon rendőrség – jelentkezik, amelynek alapján a hatóság határátlépési igazolványt ad.

A lakosság eme jogának gyakorlásával egyidőben elveszíti a román állampolgárságot; köteles ügyeit elintézni, vagyonát likvidálni és a bécsi döntés napjától (1940.VIII.30.) egy éven belül családjával együtt elhagyni az országot.

A rendőrség és a szolgabírószág a határátlépési igazolvány kiállítása előtt minden optánstól megköveteli:

⁹ SÁNTHA Alajos: *Bukovinai magyarok*, Kolozsvár, 1942., 121. p.

¹⁰ Rădăuți, Románia, központi település volt Bukovinában

- a) a Pénzügyigazgatóság bizonyítványát, mely igazolja, hogy az illető adóval nincs hátralékban;
- b) a Járásbíróság bizonyítványát, hogy ellene nem folyik büntügyi eljárás;
- c) hogy ingatlan könyvét teljesen hozza rendbe

Az optáns a román állampolgárságról való lemondó nyilatkozatának beadása pillanatától kezdve a román területen idegen állampolgárnak tekintetik. Az optáns, aki egy évi határidőn belül el nem hagyja az országot kidobatik, ha kell erőszakkal is Magyarországra.”¹¹

Mint a hirdetményből is kiderül, ingatlanaikat és ingóságaikat eladva, csak a legszükségesebbeket magukkal szállítva, vonatokon indultak meg a bukovinai székelyek új hazájuk, Bácska felé, ahol 28 településen szórták szét őket. 2 828 család 19 198 fővel érkezett meg.¹²

Délvidéken szinte be sem rendezkedtek, a háború végén újra el kellett hagyni mindent. Gyakorlatilag egy éjszaka alatt meg kellett szervezni a Magyarországra történő áttelepítést. Pedig Sántha Alajos Bukovinai magyarok című 1942-es munkája, amely alapműnek számít ezen népcsoport történetében, még úgy írja, hogy „Hazatelepítés Bácskába.”¹³

2.4 Magyarországon

Elsőként 1944. október 6-án érkezett a váratlan parancs: Bácskát el kell hagyni. Szó szerint menekülni kellett, ugyanis a háború vége felé a magyar hadak visszavonulóban voltak, így a Délvidék is feladásra került, miközben a magyarok nyomában szerb csapatok nyomulnak. A bukovinai székelyek Vas és Zala megyékbe mentek.

A háború befejeztével, 1945 tavaszán Tolna, Baranya és Bács-Kiskun megyékben találnak új otthonra.¹⁴

Az eleve szomorú történetnek vannak még nyomasztó elemei. Hiszen amíg a bácskai letelepedéskor az elűldözött szerb lakosság házaiba telepítették a bukovinai székelyeket, addig a három magyarországi megyében a kollektív bűnösként kikiáltott, és kitelepített németek, azaz svábok házaikat örökölték meg. A 20. századi borzalmas európai sors minden népet elkísért, mindenkinek fájdalmat okozott.

¹¹ MOL-K-28-291. tétel -151. csomó /M.E, 1941.p.16326 (melléklet)

¹² SÁNTHA Alajos: *Bukovinai magyarok*, Kolozsvár, 1942., 130. p.

¹³ Uo.: 126.p.

¹⁴ SEBESTYÉN Ádám: *A bukovinai székelység tegnap és ma*, Szekszárd : Tolna Megyei Könyvtár, 1989., 171. p.

A nyugalom évtizedei következnek. A nevezett dél-magyarországi megyékből aztán elkerülnek más-más településekre is, mint például a pest megyei Érdre, ahol Erdős Borbála bukovinai székely asszony segített sokat abban, hogy jobban megismerjem az ő történetüket és jelenlegi helyzetüket.

Miközben a forrásokat, fényképeket nézegettük megkérdeztem tőle: Vajon a bukovinai székelyek hazataláltak-e, hiszen oly sokszor kényszerültek újabb és újabb menekülésre, vándorlásra? Azt felelte, hogy a bukovinai székelység akkor térne haza, ha ismét az erdélyi Csík megyébe telepedhetnének le. Bár ő maga otthonának Bonyhádöt tekinti.

Ekkor értettem meg, hogy ezek az emberek már jó ideje elszakadtak attól a közegtől, attól a közösségtől, amelyet a klasszikus néprajzi értelemben vett hagyományos közösségek jelentenek a mindennapjaikkal, ünnepeikkel, szokásaikkal, az életükkel. De a bukovinai székelyek szívóssága, az elnyomások, a félelem eredményezte azt, hogy Csíktól Moldváig, majd Bukovináig, aztán onnan Bácskáig és Magyarorszáig vigyék az identitásukat, szokásaikat, hogy aztán a 20. századi városiasodott életforma felbomlassza azt. Azon bukovinai székelyek, akiknek fontos a múlt ápolása még mindig igyekeznek közösségekben megélni a hagyományaik egy részét. Legyen az a népdaluk, a csobánolás, a tánc, a kézműveskedés. Úgy vélem itt jön be a magyarországi közművelődés fontossága, hogy teret tudjon biztosítani a bukovinai székelyeknek és a hozzájuk hasonló csoportoknak abban, hogy megőrizték múltjuk egy darabját. Ki tudja? Egyszer fordul a világ kereke és elektromos meghajtású kisteherautókkal visszatelepednek Csík vármegyébe, hogy végleg hazataláljanak.

3. A BUKOVINAI SZÉKELYEK HELYZETE A 20. ÉS 21. SZÁZADBAN

A bukovinai székelyek lélekszámának alakulásával egy friss 2021-es munka foglalkozik részletesen. A Területi Statisztika című folyóirat 61. évfolyam 4. számában megjelent Pál Helén, *A bukovinai székelyek által is lakott magyarországi települések lélekszámának alakulása* című tanulmánya részletesen taglalja azokat a változásokat, amelyek napjainkig végbementek a nevezett népcsoport 20. és 21. századi magyarországi jelenléte során területi és demográfiai szempontból.

A dolgozat bemutatja, hogy 1945 után Bács-Kiskun megyébe 3 településre (Csátalja, Gara, Vaskút)¹⁵ Baranya megyébe 7 településre (Egyházaskozár, Hercegszabar, azaz Székelyszabar, Hidas, Himesháza, Palotabozsok, Somberek, Véménd)¹⁶, Tolna megyébe pedig 28 településre (Aparhant, Bátaszék, Bonyhád, Bonyhádvarasd, Cikó, Diósberény, Dúzs, Felsónána, Györe, Högyész, Izmény, Kakasd, Kalaznó, Kéty, Kisdorog, Kismányok, Kisvejke, Lengyel, Majos, Mőcsény, Mucsfa, Nagymányok, Nagyvejke, Tabód, Tevel, Varsánd, Závod, Zomba)¹⁷ telepítettek be bukovinai székelyeket. A 38 településre összesen 3 821¹⁸ család körülbelül 15 – 20 000¹⁹ fővel érkezett, de jellemzően más népcsoportokat is betelepítettek. Leginkább felvidéki magyarokat, de sokszor erdélyi székelyeket, erdélyi, moldvai, bácskai és anyaországi magyarokat is.²⁰

A bukovinai székelyek lakta települések nagy része apró- és törpefalvak. A népcsoportot a 20. század és 21. század folyamán ugyanúgy jellemezte belső migráció elsősorban a városok felé (Bonyhád, Szekszárd, Pécs, Pécsvárad, Mohács, Érd) a jobb élet reményében, így az általuk lakott kistelepülések fokozatosan kezdtek elnéptelenedni, mint ahogy az jellemző az összes magyar vidéki falura. A bukovinai székelyek esetében az általános magyarországi iparosodást követő urbanizáció mellett olyan sajátosság is megfigyelhető, mint az általuk lakott településeken maradt svábokkal való ellentét. A nyelvi, kulturális ellentét mellett figyelembe kell venni azt, hogy a betelepülőket az erőszakkal kitelepített svábok házaiba költöztették, amely építményeket nem annyira érezték magukénak.²¹

¹⁵ PÁL Helén: *A bukovinai székelyek által is lakott magyarországi települések lélekszámának alakulása* In: Területi Statisztika, 61. évf. 4. sz., 2021. augusztus, 528. p.

¹⁶ Uo.: 529. p.

¹⁷ Uo.: 529-530. p.

¹⁸ Uo.: 532. p.

¹⁹ FORRAI Ibolya: *Népi írásbeliség a bukovinai székelyeknél*, [Bp.] : Múzsák Közművelődési Kiadó, 1987., 27. p.

²⁰ PÁL Helén: *A bukovinai székelyek által is lakott magyarországi települések lélekszámának alakulása* In: Területi Statisztika, 61. évf. 4. sz., 2021. augusztus, 532. p.

²¹ Uo.: 545. p.

Emellett a klasszikusan mezőgazdaságból élő népcsoport a Magyarországon tapasztalt földkisajátítás és iparosodás áldozata is lett. A bukovinaiak nagyon jól asszimilálódtak a magyarországi viszonyokhoz. Ez természetesen az identitásuk elvesztésével is fenyegethet. Hogyan maradhatnak meg tehát ezek az emberek bukovinai székelyek? És hogyan őrzik ma hagyományaikat egy globalizált világban, ahol a hagyományos falusi közösségek már jórészt kihaltak?

A tanulmány megemlíti, hogy több település próbál tenni az elnéptelenedés ellen. Főként pályázati úton próbálja az önkormányzat a saját intézményeit fejleszteni és sok esetben említik a kulturális intézményeket, közösségi színtereket, tájházakat, mint fejlesztendő területeket. Emellett a kulturális élet fellendítését is megcélozzák. Mi ez, ha nem kulturális alapú gazdaságfejlesztés?²²

Egy 2018-as doktori disszertáció, nevezetesen Gatti Beáta *Emlékezet, örökség, identitás: bukovinai székelyek néprajzi, kulturális antropológiai vizsgálata* című doktori (PhD) értekezése, melyet a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola Néprajz – Kulturális Antropológia Doktori Programhoz írt, nagyon érdekes és értékes adalékokat tartalmaz a bukovinai székelyek 20. és 21. századi hagyományörző és kulturális megjelenéséhez. Ezek szerint az 1960-as évek végétől szociológiai és néprajzi érdeklődések következtében egy tudatos hagyományápoló tevékenység figyelhető meg náluk.²³ Nem csoda, hiszen ez a fajta érdeklődés nagyon is jellemző a korszak magyar kutatói, hivatásos és amatőr néprajzi gyűjtői, népzeneészei, néptáncosai számára. Ezekre az évtizedekre jellemző, hogy Erdély magyarlakta falvait keresték fel és mindent felgyűjtöttek, amit találtak. Szinte az utolsó pillanatban, mielőtt a népi kultúra kihalt volna a Kárpát-medencében. Az érdeklődés pedig azt eredményezte, hogy az elmúló hagyományokat (zene, tánc, énekek, szokások, viselet, stb.) a néprajzi csoportok megőrizték és önmaguk is újra értékesnek kezdték érezni.

A '70-es évek elejétől kezdenek megalakulni az úgynevezett pávakörök, amelyek megmozgatták a magyarországi településeken élő bukovinai székelyeket. Az egyik legjelentősebb eset az 1977/78-as Röpülj páva! című televíziós vetélkedőn való részvétel és győzelem a Izményi Székely Népi Együttes részéről, ami az országos ismertség és megbecsülés mellett pozitív példaként jelentkezett a székelyek körében és sorra alakultak a hasonló csoportok.²⁴

²² 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 85§ (1) c)

²³ GATTI Beáta: *Emlékezet, örökség, identitás: bukovinai székelyek néprajzi, kulturális antropológiai vizsgálata*, doktori (PhD) értekezés, Pécs : 2018., 122. p.

²⁴ Uo.: 122-123. p

1988-ban Budapesten megalakul a Székely Kör, amely a bukovinai székelyek intézményesített képviselőjét eredményezi, majd ebből nő ki a Székely Szövetség (2001 után Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége néven működik), amely ernyőszervezetként több, települési hagyományőrző csoportot is magába tömörít. A Székely Találkozó nevű rendszeresen megrendezett esemény célja már 1989-től az, hogy a szétszóródott bukovinai székelyeket újra összehozza, hogy újra találkozzanak és ne feledjék gyökereiket. Folyamatosan jelennek meg új előadók, alkotók, alakulnak meg amatőr csoportok. A bukovinai székely lakodalmak, a betlehemes játékok, azaz a csobánolás, amely a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére kerül 2013-ban, a népdalok, a sajátos néptánc megunthatatlan témája lesz különböző rendezvényeknek.

Ez lenne az egyik lehetséges út a magyarországi kistelepülések népességcsökkenésének megállításához? Ez lehet a bukovinai székelység és más magyarországi népcsoportok és nemzetiségek identitásának megőrzésére alkalmazható egyik legjobb módszer? A következő fejezetekben ezt vizsgáljuk.

4. A BUKOVINAI SZÉKELYEK SZEREPE A MAI MAGYAR KÖZMŰVELŐDÉSSEN

A következőkben ismertetem azt a kutatást, amelyet végeztem a bukovinai székelyek között a mai közművelődési tevékenységükkel kapcsolatban. Egy kérdéssort állítottam össze, amely vonatkozik egyrészt az adott településre, ahol a népcsoport él. Ez esetben a fő kérdés, hogy hányan vannak, illetve milyen a megítélésük, a támogatottságuk a helyi társadalmon belül. Másrészt a konkrét szervezetre utaló kérdések következtek, mint a szervezet neve, kora, vezető elérhetősége, tevékenységi köre, a tagság száma, átlagos életkora, nemi megoszlása, az összejövetelek helyszíne és rendszeressége, hogy mennyire vesznek részt a helyi közösségi életben, esetleg más magyarországi, illetve nemzetközi összejövetelen, van-e valamilyen kiadványuk, stb. Harmadik kérdéskör azon közművelődési intézményre vonatkozik, ahol az összejöveteleiket tartják, úgy, mint név, vezető, alapszolgáltatásokon belüli foglalkoztatás és a bukovinai székelyek szerepe a helyi közművelődésben.

Eredeti terv szerint helyszínen történt volna a látogatás egy terepmunka keretében, de a 2021. évi pandémia miatt jobbnak láttam a telefonos interjút. Ráadásul bukovinai székely mentorom és segítőm – Erdős Borbála, érdi bukovinai székely – is nagyon lebetegedett, amely lehetetlenné tette, hogy ellátogassunk személyesen terepre.

A Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége honlapján lévő adatbázist használtam, ahol több, mint 42 szervezetet tartanak nyilván. Ezek között vannak délvidéki, erdélyi és bukovinai szervezetek is, de a mi esetünkben a magyarországi egyesületek szerepe a fontos, amely a nyilvántartás szerint 30 csoport.

Telefonon kerestem meg a kutatott csoportokat. Általában nagyon készségesek, segítőkészek voltak a vonal másik végén. Negyedórákat, de sokszor fél órákat beszélgettünk. Volt olyan is, aki lerázott, mintha egy hitelkonstrukciót szerettem volna bemutatni. Megtörtént az is, hogy máskorra beszélünk meg interjút, de már én nem tudtam akkor visszatelefonálni, vagy esetleg az adott egyesület vezetője nem vette fel a telefont. Egy szervezetnél nem működött semmilyen elérhetőség, hiába nyomoztam. Végül 15 csoport vezetőjével tudtam interjút készíteni. Akiknél úgy alakult – mert volt és működött –, később a helyi művelődési házat is felhívtam.

4.1 Bátaszéki Székelyek Baráti Köre (Bátaszék, Tolna megye)

A Bátaszéki Székelyek Baráti Köre egyidős a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségével, 1989-ben alakult. Az egyesület vezetője Molnár Péter 2020. januárjában kezdte meg munkáját.

Elmondása szerint a településen a bukovinai székelyek támogatottsága nem túl jó, inkább a személyi szimpátia érvényesül a pályázatoknál. 160-200 fő székely van Bátaszéken, itt inkább azokat tekintik annak, akik tesznek is érte.

A Bátaszéki Székelyek Baráti Köre 168 fős tagsággal rendelkezik, de ebből csak 50-60 fő aktív, a többiek inkább a mecénásként támogatják a szervezetet.

Az aktív tagság tevékenységi köre sokrétű. Alakult néptáncsoport felnőttekből 2016-ban, de van gyermek táncgyűttes is körülbelül 20 fővel. Működik énekkar, foglalkoznak prózával és gasztronómiával. Létrehoztak egy közösségi házat is maguknak, a Székelyek Házát, ahol az összejöveteleiket tartják. Minden csoport heti rendszerességgel ott működik, közművelődési szakembert viszont nem alkalmaznak. Községi munkában tartják rendben, szintén heti rendszerességgel.

A városi rendezvényeken passzívan mindig jelen vannak, mint például koszorúzások, de aktívan, fellépés keretei között egy évben csak egyszer mennek el. Nem akarnak „elhaknisodni.” Ellenben más településekre, bukovinai székely rendezvényekre rendszeresen járnak. Hozzájuk tartozik még a Bátaszéki Székely Kórus és a Székely Unokák Táncsoport. Saját kiadványuk és honlapjuk jelenleg nincsen. Bátaszék honlapján van róluk egy rövid összefoglaló.

Hogy mennyire kulturális egyesület, azt az Alapszabályzatból kiragadott részlet mutatja a leginkább: *„A Bátaszéki Székelyek baráti köre a városban és környékén élő székelység összefogása, sajátos székely-magyar szellemi és anyagi kultúra, elsődlegesen a népművészet és a néphagyományok ápolása és továbbfejlesztése. Ezen keresztül a település és környéke kulturális életének segítése. Anyagi és erkölcsi segítséget nyújt a bátaszéki székely kórus hagyományőrző népegyüttesnek, szorgalmazza más hagyományőrző csoportok felépítését. Kezdeményezi közösségi ünnepek, mulatságok, művelődési események megrendezését. Ismeretterjesztő előadásokat szervez, versenyeket ír ki szavaló, próza, mesemondó fiatalok számára. Elősegíti a népi iparművészeti tárgyak terjesztését és készítését, szöttek, faragások, stb. Gyűjtőmunkát szervez a kör a szellemi és tárgyi értékek összeszedésére, és a gyűjtött értékek bemutatását segíti. Szorgalmazza a székelységgel foglalkozó írások közreadását és terjesztését, társadalmi munkaakciót szervez a kör által kitűzött célokra. A kör céljainak elérése igényli minden állami, társadalmi és gazdálkodó szervezet magánszemély vagy intézmény anyagi segítségét.”*²⁵

²⁵ https://www.bataszek.hu/bataszeki_szekelyek_barati_kore (letöltve: 2021.11.08, 10:34)

4.2 Bonyhádvarasdi Székely Hagyományőrző Egyesület (Bonyhádvarasd, Tolna megye)

Csaba Józsefné, Bonyhádvarasd egykori polgármestere nagyon sokat mesélt a helyi nemzetiségekkel kapcsolatban. A kevesebb, mint 500 fős településen arányaiban magas a bukovinai székelyek száma, de az ő csoportjuk csak 11 fő, főként idős (60-70 éves) embert számlál. Természetesen minden falusi rendezvényre elvárják őket, megszólítják. Nagyon sok nemzetközi fesztiválra is jártak énekelni. Az éneklés mellett a próza világában is jeleskednek, azaz székely népmeséssel hirdetik kultúrájukat. Maga Csaba Józsefné is mesemondó, még a youtube-on is hallható tőle pár mese. Kiadványuk, honlapjuk nincsen. Összejöveteleiket a bonyhádvarasdi tájházban tartják, hetente egyszer. A tájház önkormányzati fenntartású, de állandó nyitvatartása nincs. Aki be szeretne menni, kulcsot kap. Egykoron ő volt – Csaba Józsefné – a helyi sváb kórusnak is a vezetője, és igazi sváb dialektusban énekeltek a templomban.

4.3 Cikói Hagyományőrző Kör (Cikó, Tolna megye)

A Tolna megyei kis településen Cikón szerencsés helyzetben vannak a bukovinai székelyek, hogy polgármesterük, Molnár Józsefné is közülük való. Nagy arányban vannak jelen a Hadikfalváról elszármazó bukovinaiak.

A Cikói Hagyományőrző Kör ennek ellenére csak 2000-ben alakult meg. 1995-ben is voltak próbálkozások egy tánccsoporttal, de az akkori fiatalok középiskolába, főiskolára mentek, elköltöztek, így az új évezred küszöbén női kórus képében éledt fel a kör. 18-tól 77 éves korig képviseltetik magukat a hölgyek a kórusban, de a Cikói Székely Körnek vannak olyan tagjai is, akik csak támogatóként vannak jelen.

A kórus nagyon aktív települési szinten, hiszen minden rendezvényre elmennek (tűzgyújtás, idősek napja, karácsonyi koncert a templomban), részt vesznek mindenben (székely kapu avatás, pálinkafőző verseny a Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége szervezésében Cikón). De az országban is sokfelé jártak már „*Győrtől Egerig, Budapesttől Szegedig, keresztül kasul az országban*” – mondta el Bogos Jeromosné a Cikói Székely Kör vezetője. Európát is megjárták. Megjelent két CD és egy DVD a kórusról, illetve újságcikkek.

Összejöveteleik helyszíne egy tájszoba volt, de most költöznek egy saját házba, amely székely tájház lesz. De szoktak próbálni kultúrházban, vagy akár könyvtárunkban is.

4.4 Csátaljai Székelyek Baráti Köre (Csátalja, Bács-Kiskun megye)

Csátalja egy 1 400 fős település Bács-Kiskun megyében, akiknek már kevesebb mint egyharmada bukovinai székely. A Csátaljai Székelyek Baráti Köre 2006-ban alakult, a pandémia előtt működött egy népdalkör, amely régebbi az egyesületnél, egészen pontosan 45 éves. Amellett van egy gyermekekből álló tánccsoport, de a 10-18 főből nem mindenki bukovinai. Maga a kör leginkább 50 feletti hölgyekből áll. Rendszeresen szerveznek ismeretterjesztő előadásokat.

A közösségi rendezvényeken rendszeresen fellépnek, illetve felléptek a tánccsoporttal és az énekkarral is. Van kézimunka szakkör, akik kiállításokon vesznek részt. Minden év szeptemberében megszervezik az Istensegítsi Búcsút – hiszen a csátaljaiak onnan származnak – ahova emlékműsorral készülnek.

Nemzetközi szereplésük is van, hiszen rendszeresen jártak a Nemzetközi Bukovinai Fesztiválra, a Székely Találkozóra, de már voltak Bukovinában a gyerekekkel.

Heti rendszerességű próbáikat a helyi művelődési házban tartják.

A youtube-on *Életem a népzene Csátaljai Székelyek Baráti Köre* címmel van egy komolyabb összeállítás a tevékenységükről.

4.5 Dombóvári Székely Kör (Dombóvár, Tolna megye)

Dombóvár már egy 17 000 fős város Tolna megyében. A Dombóvári Székely Kör is komolyabb eszközökkel rendelkezik, saját honlapjuk és facebook oldaluk van, szemléletük a 21. század jegyeit viseli magán. Céljuk a hagyományápolás, valamint kulturális programok szervezése, amely a bukovinai székelység téma köré épül. Ismeretterjesztő előadásokat havonta szerveznek, meghívták már magukhoz Berecz András mesemondót, Sára Sándor filmrendezőt, Meister Éva színművésznőt, hogy csak a mainstream előadókat említsük a témában. Dalkört is működtetnek és küzdenek az előregedés gondolatával. Programjaikba a fiatalok által vonzó dolgokat is beveszik, így például székely focikupát szerveznek. Játszottak már madéfalvai csapattal szemben is, de a teveliekkal rendszeres a barátságos mérkőzés. Gyermektáncház szervezésével a legkisebbeket akarják megszólítani. Más településekről is hívnak magukhoz bukovinai székelyeket, és látogatnak is rendezvényeket, erdélyi, bukovinai kirándulásokat szerveznek. Mint látható igen sokrétű, modern, a mai közművelődési igényeknek megfelelő tevékenységi kört látnak el.

Érdemes megemlíteni, hogy a Dombóvári Székely Kör vezetőjének, Horváth Józsefnének nagyon jó kapcsolati tőkéje van. A jelenlegi dombóvári polgármester ígéretet tett neki, hogy 2022-ben saját házat kapnak a bukovinai székelyek a városban. Ugyanakkor a helyi művelődési házzal, azaz a Tinódi Házzal is jó a kapcsolat. Összejövételeiket és rendezvényeiket ott tartják. A hagyományos foglalkozásaik, mint civil szervezet térítésmentesen, a rendezvények terembérleti díjhoz kötöttek. Ez etikus dolog a művelődési házak részéről.

Hozzá kell tenni, hogy szervezetük fele csak bukovinai székely, ugyanis sok erdélyi is csatlakozott hozzájuk. „*A hagyományokat újra kell tanítani*”- mondja Horváth Józsefné. Nyitottak a jó gyakorlatokra, keresik a jó példákat a többi bukovinai székely csoportnál is. Minden pályázati lehetőséggel élnek, amivel csak lehet.

Publicitást a honlapon és közösségi médián kívül a területi médiában szereznek. A helyi tévé és újság rendszeresen beszámol tevékenységükről.

A Dombóvári Székely Kör igazi, 21. századi életképes szervezet jegyeit mutatja, akik úgy képesek hagyományokat őrizni, hogy teljes biztonsággal illeszkednek bele korunk infrastrukturális lehetőségeibe, valamint példás részét képezik a hazai közművelődési struktúráknak.

Azt, hogy mennyire a mai közművelődés mintapéldája a szervezet és intézmény kapcsolata, azt a Tinódi Ház Nonprofit Kft., azaz a dombóvári művelődési ház ügyvezetőjétől, Várai Adriennétől tudtam meg. Természetesen a Dombóvári Székely Kört, mint civil szervezetet kötelező közművelődési alapszolgáltatás keretében, a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása alapszolgáltatás szerint térítésmentesen befogadják.²⁶ Pénzbevétel rendezvény esetén terembérleti díjat kérnek, de azt is kedvezményesen tudják adni. A közösségépítés, az identitás megőrzése fontos feladata a művelődési háznak, illetve azzal, hogy rendezvényeket szerveznek a bukovinai székelyek másokat is bevonzanak az intézménybe és más rendezvényekre is becsábítják az érdeklődőket. Kulturális szempontból mind a Dombóvári Székely Kör, mind a Tinódi Ház Közművelődési Nonprofit Kft. profitál a rendezvényekből.

²⁶ 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 76 § (3) d)

4.6 Érdi Bukovinai Székely Népdalkör (Érd, Pest megye)

Az érdi bukovinai székelyek az 1960-as években települtek le Pest megyében. Tolnai és Baranyai székelyek jöttek a főváros mellé jobb munkalehetőségek reményében. 1971-ben alakult meg az Érdi Bukovinai Székely Népdalkör, de az utóbbi pár évben az egyesületen belül ellentétek ütötték fel fejüket, így napjainkban két Bukovinai Székely Népdalkör van Érden. Az egyik az Egyesület, a másik a Civil Társaság nevét viseli.

Az érdi Bukovinai Székely Népdalkör Civil Társaság minden kedden tartja próbáját a Szepes Gyula Művelődési Központban. Főként idősödő hölgyek a tagjai.

A másik csoport az érdi Bukovinai Székely Népdalkör Egyesület minden szerdán tartja próbáját ugyanabban az érdi művelődési központban. Náluk a gyermekektől a nyugdíjas korig vannak hölgyek, összesen 16 fő. A városi rendezvényeken részt vesznek, illetve Érd Megyei Jogú Város Önkormányzata is támogatja őket, valamint támogatásnak veszik a művelődési központ ingyenes terembérletét. A Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének rendezvényein is rendszeresen részt vesznek, minősítőkre is járnak. Alapítójuk Kóka Rozália mesemondó, akinek számos könyve jelent meg, de az Érdi Bukovinai Székely Népdalkörnek is van számos kiadványa, hanganyaga, színpadra vitték a hagyományos bukovinai székely betlehemet, a csobánolást. Természetesen ezeknek nagy része akkor született, amikor még nem történt szakadás. 2021-ben új kiadványt adtak ki CD formájában.

Érden, hogy hány bukovinai székely él ma, azt nem lehet pontosan tudni. Kóka Rozália „*Bukovina, Bukovina... - Utam végén visszanézek*” című könyvében említi, hogy az 1980-as években körülbelül 200 család élt.²⁷

Az érdi Szepes Gyula Művelődési Központ kollégájával beszéltem, aki elmondta, hogy közművelődési alapszolgáltatások tekintetében, mint művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása alapszolgáltatás²⁸ keretében térítésmentesen, együttműködési szerződés keretében biztosítanak termet a két népdalkörnek.

²⁷ KÓKA Rozália: *Bukovina, Bukovina... - Utam végén visszanézek*, Budapest : Fekete Sas, 2017., 191. p..

²⁸ 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 76 § (3) a)

4.7 Garai Székelykör Egyesület (Gara, Bács-Kiskun megye)

A 16 éves Garai Székelykör Egyesület taglétszáma 70-80 fő, akik 50-60 évesek, vegyesen nők és férfiak, de ifjúsági és gyermektáncsoporttal próbálják az utánpótlást biztosítani. Természetesen ez több, mint táncoktatás, hiszen a fiatalokkal való foglalkozást is jelenti. Rendszeres nyári tábort is szerveznek, ahol nemcsak gyermekek, de felnőttek is táncolnak. Emellett kórusa is van az egyesületnek, melynek Garai Székely Asszonykórus a neve. Mind a táncos, mind az énekes próbákat a helyi művelődési házban tartják heti rendszerességgel. A helyi, önkormányzati rendezvényeken rendszeresen részt vesznek. De nemzetközi fesztiválokra is járnak. 2021 szeptemberében Szerbiában látogatták meg Al-Dunai székely testvéreiket.

Nagy Ferenc, a Garai Székely Kör leköszönő elnöke elmondta, hogy a garai lakosság egynegyede, olyan 500-600 fő köthető a bukovinai székelységhez. Sok a vegyesházasság. Önálló kiadványuk nincs.

A garai önkormányzatnál tudtam beszélni egy művelődésszervezővel, aki elmondta, hogy közösségi színteret működtetnek. Az önkormányzat saját forrásból, saját költségvetésén keresztül támogatja a Garai Székelykör Egyesületet, ugyanúgy, mint a többi nemzetiséget is. Az ingyenes terembérlet mellett az összes ezzel járó költséget felvállalja. Kulturális hozadéka az, hogy a Garai Székelykör Egyesület öregbíti a település hírnevét országos és nemzetközi szinten.

4.8 Hidas Néptánc és Hagyományőrző Egyesület (Hidas, Baranya megye)

A körülbelül 2000 főt számláló Baranya megyei Hidason működő Hidas Néptánc és hagyományőrző Egyesület fő profilja a hagyományos bukovinai táncok felelevenítése, bemutatása. A csoport emellett más erdélyi, moldvai és magyarországi táncokat is tanul.

Ömböli Zoltán, az egyesület vezetője volt az interjúalanyom. A több, mint 25 éves csoport, amely kezdetben a néptánc miatt alakult meg, az elmúlt időszakban alakult át. Több tevékenységi kört is felvett. Havi rendszerességgel tartanak fonót, amely ismeretterjesztő előadásokat jelent. Volt már népviseletről és tojásfestésről. De felvették a csobánolás bemutatását is a repertoárba.

Az óvodás korúaktól a nyugdíjas korig sokan vannak. 50 fő csak a felnőtt egyesületi tag.

Az önkormányzattal és a művelődési házzal is jó kapcsolatot ápolnak. Rendezvényeiket a helyi művelődési házban tartják térítésmentesen. Emellett az önkormányzat anyagilag is támogatja a

csoportot. A segítségükkel a művelődési házban egy saját közösségi szobát tudtak kialakítani, szekrényekkel, teakonyhával. A Csoóri Sándor Programban is sikeresen pályáztak, ahol új népviseletet tudtak készíttetni maguknak.

Ahogy Hidas település honlapján hirdetik: „*Fontos az egyesület számára, hogy a határon túli, így az Al-dunai bukovinai székelyekkel szoros kapcsolatot ápoljon, ezért az egyesület nyáron tervek szerint részt vesz a hertelendyfalvy aratófesztiválon.*”²⁹ Odafigyelnek a nemzetközi kapcsolatokra és gyökerekre. Voltak már Németországban, Erdélyben és Szerbiában.

A közösségi médiában is megjelennek. Facebook oldalukat több, mint hétszázan követik, az ott megosztott információk alapján naprakész az egyesület.

Mivel Ömböli Zoltán említette, hogy az összejöveteleik és foglalkozásaik a művelődési házban vannak, ezért megpróbáltam felvenni a kapcsolatot velük. Hosszas telefonos kapcsolások után az önkormányzatnál sikerült elérnem egy hölgyet, aki elmondta, hogy a településen nincs konkrétan közművelődési szakember. Ez baj, hiszen ma már minden településen kötelező szakemberrel ellátni a közművelődési feladatot. Rendezvényeket például a polgármester szervez.

4.9 Hőgyészi Székely Kör (Hőgyész, Tolna megye)

A Hőgyészi Székely Kör 1998. február 28-án alakult meg. Céljuk a településen élő székely ház létrehozása, tudtam meg Csöglei Istvánnétól a Hőgyészi Székely Kör elnökétől. Némileg leegyszerűsödik a munka, hiszen minden egy helyen lesz. A 25 éves évfordulójukra terveznek egy fényképalbumot kiadni.

A körnek van egy külön csoportja, a Bokréta Néptáncsoport. A táncsoport rendelkezik saját honlappal és facebook oldallal. „*Az egyesület a hagyományainak ápolására létrehozott egy néptáncsoportot, mely a környező települések, nagyobb városok rendezvényein képviseli Hőgyész székely lakosságát.*”³⁰ Minden évben részt vesznek a bonyhádi Bukovinai Találkozások fesztiválon, illetve környező országokba is rendszeresen elutaznak fellépni. Nagyon sok jellegzetes bukovinai népszokást dolgoztak fel és vittek színpadra, mint a „Serkenelős” – karácsonyi népszokás, a „Húshagyati”; a „Házszentelő”, „Jánosnap-i köszöntő”; „Legényavatás”, a „Cibényi történet” a „Regrutázás”, és a már korábbi fejezetben említett „Székely lakodalmas.” Próbáikat a hőgyészi iskolában tartják.

²⁹ <http://www.hidas.hu/civilek.php?par=neptanc> (letöltve:2021. 11. 11., 14:45)

³⁰ <http://hogyeszibokreta.hu/magunkrol/> (letöltve: 2021. 11. 09., 15:34)

4.10 Izményi Székely Népi Együttes (Izmény, Tolna megye)

A Tolna megyei 500 fős Izménynek igen komoly múlttal rendelkező csoportja van, az Izményi Székely Népi Együttes, amelyet 1971-ben alapítottak. Idén 50 éves. Ők azok, akik az 1977/78-as Röpülj páva! című televíziós vetélkedőn nyertek, ezzel motiválva más székely településeket.³¹ Fantasztikus módon színpadra vittek olyan hagyományokat, mint a „Betlehemezés”; a „Leányok megénekelése”, „Húshagyati bál”, a „Keresztelés”; a „Lakodalmas”; a „Regulázás”; a „Nagyszombati határkerülés”, a „Móduvázás” és a „Legényavatás”, amelyek mind aranyfokozatot kaptak.³²

Izményi bukovinai székelyekkel kapcsolatban a következő releváns információt lehet fellelni: *„1945 áprilisában és májusában 106 székely család érkezett. 2000-ben a falu lakosságának létszáma 560 fő volt. A vegyes házasság során olyan nagy az összeolvadás, hogy számszerű meghatározást nem is lehet tenni.”*³³ A település, ha kell, „odaáll” a kezdeményezéseik mellé ma is. A tánccsoportok pedig fellépnek önkormányzati rendezvényeken, amennyiben igénylik. Sebestyén Vincze Attila elmondta, hogy napjainkban körülbelül 24 felnőtt és 30 gyermek táncol a csoportban és körülbelül 20 fő, aki passzív, de támogató szerepet tölt be. Az óvodás kortól az ötvenes éveikben járókig vannak. Ők kifejezetten csak bukovinai táncokkal foglalkoznak.

A gyermekek hetente egyszer, a felnőttek havonta kétszer próbálnak. Régebben a helyi művelődési házban működtek, de most már saját házat szereztek a Magyar Falu Programon keresztül, így a felújítás során átköltöznek. Táncházakat és bukovinai gyermektáncos találkozókat is szerveznek, amelyhez nagy segítséget nyújt a Csoóri Sándor Alap. Egyszóval pályáznak, amikor tudnak. Régebben egész Európát bejárták, most egy kicsit csendesebbek, de igyekeznek aktívabbá az életüket. Az 50. évfordulójukra szeretnének kiadni egy fotókönyvet. Csiszér Ambrusné olyan szépen fogalmaz, amikor a hagyományörző tevékenység hatásáról ír a település életére vonatkozólag: *„Az izményi Székely Népi Együttes megalakulásakor célul tűzte ki maga elé a székely néphagyományok gyűjtését, feldolgozását és továbbadását. Ez által a majdnem feledésbe merült hagyományok újra életre keltek. Például a kisgyermekek karácsonyi éneklése szent karácsonyeste. Izmény kis település, mindenki mindenkit ismer, sőt szegről-végről majdnem mindenki rokon vagy „koma” egymással. Vegyes házasságok folytán egy nagy családnak is tekinthető, melyen belül mindenki megpróbálja a saját néphagyományait, szokásait átadni az utódoknak. Ha a csoport vendégszereplésről érkezik meg, a falubeliek úton-*

³¹ GATTI Beáta: *Emlékezet, örökség, identitás: bukovinai székelyek néprajzi, kulturális antropológiai vizsgálata*, doktori (PhD) értekezés, Pécs : 2018., 122-123. p.

³² CSISZÉR Ambrusné: *Az Izményi Székely Népi Együttes harminc éves története*, tanulmány, Izmény 2001. 20. p.

³³ Uo.: 4. p.

útfélen megállítanak és megkérdezik: - Hogy jártatok, hogy sikerült a szereplés? Ez az érdeklődés az idősebb szereplőknek jóleső érzés, a fiataloknak viszont felelősségérzetet ad. Többször figyelmeztetik is az ifjú tagokat, hogy ne hozzanak szégyent az eddig megalapozott sikerre. A tagok között szoros baráti kapcsolat alakult ki, akik egymásra odafigyelnek, örömben, bánatban. A táncos párok között nem egyszer szerelem, sőt házasság is kialakult. Esküvő, keresztelő esetén is gondolnak egymásra, szívesen vannak egymás társaságában. Az utazások, a fellépések nyújtotta lehetőségek által egy jól összeszokott, megedződött kis csapattá váltunk, melyben mindinkább egyéniségekké formálódhattunk. Külföldi utazások alkalmával megismerhettük más népek életmódját, kultúráját, melyről mi is „épülhettünk.” Éppen ezért szívesen látjuk vendégül belga, holland, német, francia és erdélyi barátainkat. Ilyenkor nemcsak az együttestagok, hanem az egész falu megmozdul, felbolydul és megkezdődik a takarítás, sütés-főzés, egyszerűen a vendégvárás. Mindenki igyekszik – a közmunkástól a polgármesterig – és azon dolgozik, hogy egy szépen rendezett, takaros kis falucskát láthasson az idelátogató. Szövődtek olyan mély baráti kapcsolatok is külföldi (belga) családokkal, amely már idestova tíz éve tart. Ez által is megismertük más népek kultúráját, szokását zenéjét, népviseletét, táncát.”³⁴ Az ő történetük egy nagyon szép példa.

4.11 Kétyi Székely Hagyományőrző Egyesület (Kéty, Tolna megye)

Kéty lakosságának java bukovinai székely. Kevés sváb és felvidéki magyar él a községben. Hagyományőrző csoport csak egy van, a Kétyi Székely Hagyományőrző Egyesület, amelyet 1997-ben alapítottak. Egy női énekkar, melynek vezetője Szekeres Istvánné. Körülbelül ötvenen vannak, 60 évestől a 86 évesig. A településen általában a karácsonyi koncerten vannak jelen, de 2022-ben szeretnének nagyobb szabású rendezvényt szervezni, fennállásuk 25. évfordulójára. A környező településekre gyakran hívják őket, megjelent egy CD kiadványuk. Összejöveteleik jelenleg az üres iskola egyik termében tartják hetente, illetve két hetente, ugyanis a művelődési ház felújítás alatt van.

³⁴ CSISZÉR Ambrusné: *Az Izményi Székely Népi Együttes harminc éves története*, tanulmány, Izmény, 2001. 19. p.

4.12 Sebestyén Ádám Székely Társulat (Kakasd, Tolna megye)

Kakasd egy nagyon hangulatos kis település Tolna megyében. Az 1800 fős lakosságnak majd 85 %-a bukovinai – tudtam meg Sebestyén Brigittától a kakasdi Sebestyén Ádám Székely Társulat vezetőjétől. A településen méltóképpen őrzik mind a bukovinai székelyek, mind a kakasdi svábok emlékét, hiszen a községben egy „ulmi skatulya”³⁵ is szabadtéri mementóként megtekinthető, amellyel a németajkúak érkeztek a Dunán Kakasd közelébe, valamint egy szekér, amelyen a bukovinai székelyek jöttek Bácskából. Megbecsülik, támogatják az itt lakó néprajzi csoportokat, illetve kisebbségeket. Ez látszódik Kakasd imázsfilmén is.

A helyi Székely Társulat 1972-ben született, még Sebestyén Ádám alapította. Abban az évben szüreti felvonuláson vettek részt, majd megcsinálták az eredeti andrásfalvi betlehemesüket, mely azóta is változatlan formában kerül bemutatásra. Ezzel a betlehemessel felléptek mára Nemzeti Színházban és a Parlamentben is.

A színpadi előadások mellett Néptáncsoportot is működtetnek több korosztályban, van egy kórusuk is, a Csillagösvény Népdalkör, valamint mesemondó körük is ismert. 70 fő körüli tagságuk van a gyermekkorúaktól a 78 évesig bezárólag, férfiak és nők vegyesen.

Összejöveteleiket a Makovecz Imre tervezte faluházban tartják. Heti egyszer a népdalkör, heti háromszor a néptáncfoglalkozások zajlanak ott.

2022-ben tartják fennállásuk 50 éves évfordulóját, így az évük csak erről fog szólni. Vízkeresztkor megemlékezés volt, valamint utána emlékmise Sebestyén Ádám tiszteletére. Kiállítás, mesemondó versenyt (Fábián Ágostonné mesemondó emlékére) szerveznek, helyben lesz a Bukovinai Találkozások fesztivál, megrendezik a szüreti felvonulást, illetve karácsonykor betlehemes találkozót szeretnének.

A Kakasdi Faluház vezetőjét, Baloghné Ildikót is megkerestem, aki megerősítette, hogy közművelődési alapszolgáltatásaik³⁶ keretében, térítésmentesen fogadják a Sebestyén Ádám Székely Társulatot. Bevételes rendezvényeket eleve nem szerveznek, így mindig ingyenesen vehetik igénybe a termeket, és ezáltal színesítik a település kulturális életét.

³⁵ ulmi skatulya: a 18. században a németországi Ulm környékéről Magyarországra betelepülő svábok vízi közlekedési eszköze. Ezeken a járműveken a Dunán utazva érkeztek új hazájukba.

³⁶ 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 76 § (3)

4.13 Teveli Székely Kör (Tevel, Tolna megye)

Tevel is egy Tolna megyei kis település, amelyben 1989 óta működik a Teveli Székely Kör. Erős Pál, az egyesület vezetője elmondta, hogy a község 70-80 % bukovinai székely, bár idősödő településről van szó, és ez igaz a Székely Körre is.

20 fős kórus mellett van körülbelül 10 fő aktív tag és 50-60 pártoló tag. Az idősödés mellett jellemző a nőiesedés is, amely természetes velejárója az előregedésnek. Abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy saját házzal rendelkeznek, amelyet pályázat útján vásároltak. Itt van a próbatermük, és van egy kiállítótermük, amely a Bácskából való betelepülés 80. évfordulójára rendeztek be 2021-ben. Az éneklés mellett hagyományokat visznek ki utcára, mint a „Csobánolás”, „Lakodalmas”, „Radina- babalátogatás”, stb.

A település életében szervesen részt vesznek, a település is látogatja az ő rendezvényeiket. Járnak a szomszédos településekre és a magyarlakta szomszédos országokba. Az önkormányzat támogatja őket például pénzzel, busszal.

4.14 Teveli Fiatalok Egyesülete (Tevel, Tolna megye)

A Teveli Fiatalok Egyesülete külön szervezet a Teveli Székely Körtől, de sok esetben szorosan együtt működnek, például, mikor hagyományokat jelenítenek meg, ők táncolnak. Az 1999-ben létrejött csoport fő vonala a néptánc. Aktív közreműködői voltak a 2007-ben megjelent a *Kárpát-medence táncos öröksége III. A bukovinai székelyek táncai és táncélete* címet viselő oktató DVD elkészülésének, amely a Hagyományok Háza kiadásában kapható. Számos díjat tudhatnak magukénak. A próbáikat ők a teveli művelődési házban tartják.

4.15 Völgység Néptánc Egyesület Bonyhád (Bonyhád, Tolna megye)

A 25 éves Völgység Néptánc Egyesület Bonyhádnak pozitív a megítélése a településen belül, mondta el Steiner Józsefné, az egyesület vezetője. Bár nem csak bukovinai székely táncokat mutatnak be, de tevékenységükben kiemelt szerepet játszik a bukovinai székely kultúra építése. Ezért is tagjai a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének. Körülbelül 35 felnőtt és 12 gyermek tagja a csoportnak. Összejöveteleiket a helyi zeneiskola alagsorában tartják, hetente több alkalommal. A helyszínt az önkormányzat támogatásként adta nekik.

A tánc mellet kórusuk is van. Minden települési rendezvényen számítani lehet rájuk, az idei esztendőben a kórus a városi adventi programban is szerepel, illetve az gyerekek a helyi iskolában adnak műsort decemberben. A Nemzetközi Bukovina Fesztiválra évtizedekig jártak, de a koronavírus járvány miatt ez két éve megszakadt.

Arra a kérdésemre, hogy Bonyhádon hány bukovinai székely él, azt nem tudta megmondani. Kiadványuk és honlapjuk nincsen. Egy kevés információ Bonyhád város honlapján található róluk. *„Célkitűzéseink: a magyar néptánc kultúra értékeinek és a bukovinai székelység dalkincsének megismertetése, a néphagyományok megőrzése, ápolása, színpadra vitelének segítése. a néptánc és népi éneklés iránt érdeklődő gyermekek és felnőttek sokoldalú képzése, fejlesztése tánccsoportjaink és népdalkörünk működtetésével, óvodai néptáncfoglalkozások vezetésével a népi kultúra valamennyi ágával foglalkozó civil szervezetekkel való kapcsolatok ápolása, tapasztalatcseréssel, találkozókkal, fesztiválokon való részvétellel Műsorainkon magyar népi gyermekjátékokat, népszokásokat, magyar néptáncokat valamint bukovinai székely népdalcsokrokat adunk elő. Rendszeres résztvevői vagyunk hazai és nemzetközi fesztiváloknak, városunk és környéke rendezvényeinek. Táncegyüttesünk arany minősítésű, népdalkörünk Arany Páva díjjal kitüntetett.”*³⁷

³⁷ <http://www.bonyhad.hu/kozelet/civil-szervezetek/volgyseg-neptanc-egyesulet-bonyhad.html> (letöltve: 2021.11.08., 11:22)

5. ÖSSZEGZÉS ÉS KONKLÚZIÓ

Kutatásom alkalmával a ma Magyarországon 30 nyilvántartott bukovinai székely hagyományörző csoportból³⁸ összesen 15 tageszervezettel sikerült felvennem a kapcsolatot és interjút készítenem az egyesületek vezetőivel. Arra kerestem a választ, hogy milyen módszereik vannak identitásuk megőrzésére, mennyire aktív a csoport, működésüket segíti-e közművelődési intézmény és/vagy közművelődési munkatárs, valamint van-e összefüggés a mentorálás és a működés között.

A 14 bukovinai szervezet nagyon jól letérképezi a hazai létüket a nevezett néprajzi csoportnak minden szempontból. A legtöbb szervezet Tolna megyében él, ott összesen 11 egyesület életét sikerült felderítenem. 1 Baranya megyei és 2 Bács-Kiskun megyei egyesülettel tudtam felvenni a kapcsolatot. Pest megyében a nemrégiben kettévált bukovinai kört egy szervezetnek vettem a dolgozatban.

Az interjúkat összegezve három csoportra lehet elkülöníteni a magyarországi bukovinai székely egyesületeket. „Elhaló”, „stagnáló” és „fejlődő” kategóriákat lehet létrehozni belőlük.

7.1 „Elhaló” bukovinai székely egyesületek

Mint ahogyan Pál Helén tanulmánya³⁹ jelezte, az interjúk során is kiderül, hogy a települések elnéptelenedése folyamatos, és ez a bukovinai székelyeket ugyanúgy érinti, mint az összmagyarságot.

A 600 főnél alacsonyabb lélekszámú településeken ez egyre jobban fokozódik és ez kihat az infrastrukturális fejlesztésekre is. Az ilyen településen működnek még bukovinai székely hagyományörző csoportok, de általánosan jellemző rá, hogy előregedik és elnöiesedik a szervezet, és utánpótlás nélkül végül megszűnik. Ilyen szervezet például a Bonyhádvarasdi Székely Hagyományörző Egyesület, vagy a Kétyi Székely Hagyományörző Egyesület. Természetesen itt nem temetni szeretném a civil szervezeteket, de ezen településeken az is látható, hogy a közművelődési infrastruktúra erősen hiányt szenved. Se a közösségi színtér nem kielégítő, illetve közművelődési szakember nélkül dolgoznak. Pedig a 20/2018 (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és közösségi színterek követelményeiről pontosan kiköti, hogy 2020. január 1-től a tárgyi

³⁸ <https://bukovina.hu/tagszervezetek/> (letöltve: 2021.11.02. 10:11)

³⁹ PÁL Helén: *A bukovinai székelyek által is lakott magyarországi települések lélekszámának alakulása* In: Területi Statisztika, 61. évf. 4. sz., 2021. július, 527-550. p.

feltételeknek és 2021. január 1-től a személyi feltételeknek teljesülnie kell.⁴⁰ Az ő esetükben mindenképpen egy mentori védőháló kell egy képzett közművelődési szakember személyében.

7.2 „Stagnáló” bukovinai székely egyesületek

Szerencsésebb helyzetben vannak azok a nagyobb települések, amelyek be tudták vonzani a fiatalokat, gyermekeket, így a szülők részéről is támogatót találhatnak. Nagy részük a közösségi médiában is megjelenik, a szervezetek vezetői figyelik a pályázati lehetőségeket, lobbiznak egyesületükért a helyi önkormányzatoknál. Sok ilyen település mutatja azt, hogy saját, önálló közösségi színteret tudtak létesíteni. Jellemzően itt az egy önkormányzat tulajdonában lévő ingatlant tudtak berendezni maguknak a Magyar Falu Program keretében.

Ilyen csoportok a Bátaszéki Székelyek Baráti Köre, a Völgység Néptánc Egyesület Bonyhád, a Csátaljai Székelyek Baráti Köre, a Cikói Hagyományőrző Kör, a Garai Székelykör Egyesület, a Hőgyészi Székely Kör, az Izményi Székely Népi Együttes, a Teveli Székely Kör, a Teveli Fiatalok Egyesülete, és az Érdi Bukovinai Székely Népdalkörök.

Ezen csoportok jelentős része igen nagy múltra tekint vissza. Sok esetben ez táplálja őket, de az elöregedés veszélye őket is fenyegetheti. Némelyik szervezetnél van támogató közművelődési szakember. Például az Érdi Bukovinai Székelyeknél az érdi Szepes Gyula Művelődési Központban külön kolléga foglalkozik az intézményben működő civil szervezetekkel. De többségükre nem ez a jellemző. Mindenképpen javasolnám, hogy azok az egyesületek, civil csoportok, ahol problémák vannak képezzenek ki maguk közül szakembert, hiszen a nagyban segítené az ő létüket, szervezettségüket. (Legalább egy „Közművelődési munkatárs” képzést érdemes elvégezni, amelyet a Nemzeti Művelődési Intézet indít.)

7.3. „Fejlődő” bukovinai székely egyesületek

A hagyományőrzésnek és hagyományápolásnak, a bukovinai székelyek közművelődési és közösségi szerepvállalásának a 21. században két iskolapéldája a Dombóvári Székely Kör és a kakasdi Sebestyén Ádám Székely Társulat. Az egyik egy város a másik egy község, de mind a

⁴⁰ 20/2018 (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és közösségi színterek követelményeiről 20§ (1) – (2)

kettőnél egyezik, hogy jelen van egy agilis vezető, egy támogató önkormányzat és egy abszolút partnerként jelen lévő közművelődési intézmény szakemberekkel.

A Hidas Néptánc és Hagyományőrző Egyesület is majdnem megkapta a „fejlődő” szervezet kitüntetését, de egy minimális támogatás szükséges ahhoz, hogy ki tudjanak teljesedni. Náluk egyébként kiváló vezető és támogató önkormányzat van, de nincs közművelődési munkatárs.

Mint kitűnik, a „stagnáló” csoportból van a legtöbb, de azon a kategórián belül is hatalmas szórás van. A közművelődési munkatársak, mint támogató szakemberek néhány szervezetnél jelenik meg. A munka itt is különböző szinten zajlik, de elmondható, hogy jelenlétük pozitív a szervezetek életében. A két „fejlődő” csoportnál megállapítható, hogy munkájukkal nagyban segítik a csoportok működését.

A néprajzi értelemben vett hagyományos falusi közösségek a 2020-as évekre már nem léteznek. Közművelődési közösségekben élik át újra hagyományaikat és identitásukat a bukovinai székelyek és más csoportok Magyarországon. Ahhoz, hogy ez jól működjön elengedhetetlen, hogy szívvel-lélekkel csinálják ezt a közösségek. Elengedhetetlen a társadalom támogatása, valamint a modern magyar közművelődési infrastruktúra jelenléte életükben és életünkben.

A közművelődési szakemberek, munkatársak feladata nagyon jelentős. „A közösségekkel foglalkozó szakembereknek gyakran kell mentori, tanácsadói szerepben hosszabb időszakon keresztül, gyakran több közösség támogatását is végezniük.”⁴¹ Érezhető és fontos az ő munkájuk és jelenlétük, ezért szükség van a folyamatos képzésre és továbbképzésre.

⁴¹ MÁRKUS Edina – ANGYAL László: *Mentorok a közösségi művelődésben és az amatőr művészeti mozgalomban, Tudástár a közösségi művelődésben sorozat, 9. kötet*, Budapest : NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., 2018., 3. p.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BALLÓ István: *A madéfalvi veszedelem*, Csíkszereda : Turul Egyesület, 2014.
- CSISZÉR Ambrusné: Az Izményi Székely Népi Együttes harminc éves története, tanulmány, Izmény 2001. Letöltve: <http://www.muharay.hu/img/file/izmeny.pdf> (2021.11.09. 16:42)
- FORRAI Ibolya: *Népi írásbeliség a bukovinai székelyeknél*, [Bp.] : Múzsák Közművelődési Kiadó, 1987.
- GATTI Beáta: *Emlékezet, örökség, identitás: bukovinai székelyek néprajzi, kulturális antropológiai vizsgálata*, doktori (PhD) értekezés, Pécs, 2018. Letöltve: <https://doktori.hu/index.php?menuid=193&lang=HU&vid=19532> (2021.11.05. 10:24)
- KÓKA Rozália: *Bukovina, Bukovina... - Utam végén visszanézek*, Budapest : Fekete Sas, 2017.
- KORDÉ Zoltán [szerk.]: *A középkori székelység. Krónikák és oklevelek a középkori székelyekről*, Csíkszereda : Pro-Print, 2001.
- Magyar Néprajzi Lexikon I. kötet, A – E, főszerk.: Ortutay Gyula, Budapest : Akadémiai, 1977.
- MÁRKUS Edina – ANGYAL László: *Mentorok a közösségi művelődésben és az amatőr művészeti mozgalomban*, Tudástár a közösségi művelődésben sorozat, 9. kötet, Budapest : NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., 2018.
- PÁL Helén: *A bukovinai székelyek által is lakott magyarországi települések lélekszámának alakulása* In: Területi Statisztika, 61. évf. 4. sz., 2021. július 527-550. p.
- SÁNTHA Alajos: *Bukovinai magyarok*, Kolozsvár, 1942.
- SEBESTYÉN Ádám: *A bukovinai székelység tegnap és ma*, Szekszárd : Tolna Megyei Könyvtár, 1989.

INTERNETES FORRÁSOK

- Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége - <https://bukovina.hu> (letöltve: 2021. 11. 02., 10:11)
- Bátaszéki Székelyek Baráti Köre - https://www.bataszek.hu/bataszeki_szekelyek_barati_kore (letöltve: 2021.11.08, 10:34)
- Völgység Néptánc Egyesület Bonyhád - <http://www.bonyhad.hu/kozelet/civil-szervezetek/volgyseg-neptanc-egyesulet-bonyhad.html> (letöltve: 2021.11.08., 11:22)
- Izményi Székely Népi Együttes - <http://hogyeszibokreta.hu> (letöltve: 2021. 11. 09., 15:34)
- Hidas Néptánc Egyesület – <http://www.hidas.hu/civilek.php?par=neptanc> (letöltve: 2021. 11. 11., 14:45)

TÖRVÉNYI HIVATKOZÁSOK

- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
- 20/2018 (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és közösségi színterek követelményeiről

INTERJÚALANYOK

- Bogos Jeromosné – Cikói Hagyományőrző Kör (Cikó, Tolna megye)
- Csaba Józsefné – Bonyhádvarasdi Székely Hagyományőrző Egyesület (Bonyhádvarasd, Tolna megye)
- Csöglei Istvánné – Hőgyészi Székely Kör (Hőgyész, Tolna megye)
- Erdős Borbála – Érdi Bukovinai Székely Népdalkör Civil Társaság (Érd, Pest megye)
- Erős Pál – Teveli Székely Kör és Teveli Fiatalok Egyesülete (Tevel, Tolna megye)
- Horváth Józsefné – Dombóvári Székely Kör (Dombóvár, Tolna megye)
- Juhász Gáborné – Érdi Bukovinai Székely Népdalkör Egyesület (Érd, Pest megye)
- Molnár Péter – Bátaszéki Székelyek Baráti Köre (Bátaszék, Tolna megye)
- Nagy Ferenc – Garai Székelykör Egyesület (Gara, Bács-Kiskun megye)
- Nászainé Fazekas Franciska – Csátaljai Székelyek Baráti Köre (Csátalja, Bács-Kiskun megye)
- Ömböli Zoltán – Hidas Néptánc és Hagyományőrző Egyesület (Hidas, Baranya megye)
- Sebestyén Brigitta – Sebestyén Ádám Székely Társulat (Kakasd, Tolna megye)
- Sebestyén Vince Attila – Izményi Székely Népi Együttes (Izmény, Tolna megye)
- Steiner Józsefné – Völgység Néptánc Egyesület Bonyhád (Bonyhád, Tolna megye)
- Szekeres Istvánné – Kétyi Székely Hagyományőrző Egyesület (Kéty, Tolna megye)

MELLÉKLETEK

1. A bukovinai székelyek vándorlása

Kép forrása: <https://edelenyizsolt.hu/2014/02/16/bukovina-ujrakezdes/> (Letöltve: 2021.11.11. 16:19)

2. A radóci (Bukovina, Románia) polgármester két nyelven kiadott hirdetménye

Romania.
Primaria orasului Radauti.
No. 5935/40.

PUBLICATIUNE.

In conformitate cu ordinul Ministerul Afacerilor Interne No 19437/40/A din 14 Noemvrie 1940 se aduce la cunostinta publica ca toate persoanele de r rasa ungara sa se prezinta pana la data de 28 Februarie la notarul public, sau la judecatoria respectiva, dand-u o declaratiune autentica, prin care sa-si exercite dreptul de optiune pentru cetatenia ungara, prevazut de sentinta arbitrajului dela Viena din 30 August 1940. Declaratiile de obtiune vor fi facute in ~~tsai~~ ^{trei} exemplare.

Cu doua din aceste declaratiuni persoana in cauza se va prezenta la politia respectiva in orase, sau la preturile respective pe teritoriul rural, care vor elibera pe baza lor o autorizatie de trecere peste frontiera.

Intrucat prin exercitarea acestui drept de optiune locuitorii pierd de drept cetetenia romana, se atrage atentiunea ca sunt obligati sa-si lichideze afacerile si averile in termen de un an dela data arbitrajului, in cursul caruia urmeaza sa paraseasca tara cu familiile lor. - Politie si preturile inainte de a elibera autorizatiile de trecerea frontierei, vor mai pretinde optantilor, in afara de declaratia autentificata de renuntare:
a/ sa poseda un certificat dela Administratia Financiara sau Perceptia respectiva, doveditor ca este la curent cu plata impozitelor.
b/ Sa poseda un certificat dela cazierne judiciara, ca nu este urmarit pentru fapte penale.
c/ Sa fasa la biroul de Populatie si cartea de imobil formele pentru plecarea din tara.

Din momentul, cand optantul a dat declaratia de renuntare la cetetenia romana, el dobandeste calitatea de cetatean strain pe teritoriul romanesc. Optantii care peste termenul de un an fixat de arbitrajul dela Viena, vor ramane in tara, vor fi expediat si trecuti fortat peste hotarele in Ungaria.

L.S.
Primar

Secretar.

HIRDETÉS.

Románia.
A Radauczi Polgármester
5935/40

A belügyminiszter 1940. nov. 14-én 19437/40 A szám alatt kelt rendelete alapján a közönség tudomására hozzuk a következőket: minden magyar fajú személy jelentkezzen a közjegyzőségeken, vagy az illetékes járásbíróságokon 1941. febr. 28-ig és adjon nyilatkozatot, mely szerint a bécsi döntőbíróági határozatok alapján magyar állampolgárságra optál. A nyilatkozatot három példányban kell kiállítani.

A nyilatkozatok két példányával az optáns az illetékes helyeken-falun szolgabíróság, városban rendőrség-jelentkezik, melyeknek alapján a hatóság határátlépési igazolványt ad.

A lakosság eme jogának gyakorlásával egyidőben elveszíti a románállampolgárságot; köteles ügyeit elintézni, vagyonát likvidálni és a bécsi döntés napjától 1940. VIII. 30/ egy éven belül családjával együtt elhagyni az országot.

A rendőrség és szolgabíróság a határátlépési igazolvány kiállítása előtt minden optánstól megköveteli:

a/ a Pénzügyigazgatóság bizonyítványát, mely igazolja, hogy az illető adóval nincs hátralékban;

b/ a Járásbíróság bizonyítványát, hogy ellene nem folyik bünygyi eljárás;

c/ hogy ingatlan könyvét teljesen hozza rendbe

Az optáns a román állampolgárságról való lemondó nyilatkozatának beadása pillanatától kezdve a román területen idegen állampolgárnak tekintetik. Az az optáns, aki egy évi határidőn belül el nem hagyja az országot kidobatik ha kell erőszakkal is Magyarországra.

428-291-151. csomó

M.E. 1941.p.16326

MOL-K-28-291. tétel - 151. csomó (M.E. 1941.p.16326)

Forrás: MOL-K-28-291. tétel -151. csomó /M.E, 1941.p.16326

3. Csobánolás az érdi bukovinai székelyeknél (1990-es évek)

Forrás: Erdős Borbála (Érd), magángyűjtemény

Forrás: Erdős Borbála (Érd), magángyűjtemény

4. Első női szerepben a Szűzanya az érdi bukovinai székelyeknél

Forrás: Erdős Borbála (Érd), magángyűjtemény

5. Bukovinai női viselet és csobánolás a kakasdi bukovinai székeknél

Forrás: Sebestyén Brigitta (Kakasdi), magángyűjtemény

6. Adatlap a kutatáshoz

2021. 11. 08.

VI

Kérdőív a bukovinai székelyek közösségi szerepéről és helyzetéről a települések életében		
Önkormányzat		
Település:	Polgármester:	
Bukovinai székelyek helyzete a településen (létszám, aktivitás, támogatás, stb.):		
Civil szervezet		
Szervezet neve:	Szervezet kora:	
Vezető neve, elérhetősége:		
Tevékenységi köre:		
Tagszám:	Átlagéletkor:	Nemi megoszlás:
Összejövetelek helyszíne:		
Összejövetelek rendszeressége:		
Részt vesznek-e a helyi közösségi életben?		
Ha igen, mik azok?		
Részt vesznek-e más közösségi összejöveteleken (magyarországi, nemzetközi)?		
Ha igen, mik azok?		
Van-e valamilyen kiadványuk?		
Közművelődési intézmény		
Közművelődési intézmény neve:		
Vezető neve, elérhetősége:		
Vannak-e a bukovinai székelyeknek foglalkozásaik?		
Milyen közművelődési alapszolgáltatás keretében fogadják be őket?		
Bukovinai székelyek a helyi közművelődésben:		
Egyéb információ:		

Készítette: Diriczi Zoltán 2021-2022